

ДИСКУСІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається використання інтерактивних методик у викладанні англійської мови у вищих навчальних закладах, які спрямовані на заохочення студентів до творчого мислення та дискусії. Подано зразок практичного заняття із застосуванням кількох стратегій, які слугують означеній меті, а саме: таблиця «Знаю/Хочу знати/Вивчив», «Дискусійна сітка», «Кутки».

Ключові слова: інтерактивні методики, критичне мислення, дискусія, практичне заняття, англійська мова, таблиця «Знаю/Хочу знати/Вивчив», «Дискусійна сітка», «Кутки».

Реалії сьогодення свідчать про швидкоплинність дії тих методів і прийомів навчання, які ще десять років тому були загальноприйнятими і характерними для викладання тієї або іншої дисципліни. Адже сучасні викладачі ставлять за завдання підготувати спеціалістів уже іншого, двадцять першого сторіччя, і ті види робіт, які виконують сьогочасні студенти, безперечно зазнають певних метаморфоз після закінчення ними вищих навчальних закладів та під час їхньої власної професійної діяльності. Так, існують дослідження вчених, які стверджують, що за найближчі десять років зі 100% того колективного знання, яке існує в наш час, вірогідним та актуальним буде лише 10%. Отже, сьогодні неможливо зробити прогноз стосовно характеру майбутньої роботи учнів і студентів.

З огляду на викладене, головною проблемою, що досліджується у статті, є висвітлення основного завдання педагога: вміти не лише подати студентам нову інформацію, адже в сьогочасному суспільстві з розвитком інформаційних технологій здобування нової інформації є вже зовсім неproblemатичним, а й навчити їх ефективно здобувати її самотужки, критично мислити, а значить — і критично досліджувати її. Зокрема, студенти повинні вміти не лише аналізувати нові ідеї, розглядаючи їх із різних позицій, а й мати власні судження відносно їх достовірності. До того ж, слід вміти оцінювати і визначати загальну цінність цих ідей, виходячи з власних потреб і цілей.

Для досягнення цієї мети студенти повинні бути фахівцями у застосуванні набору практичних навичок мислення, що дасть можливість ефективно сортувати інформацію, виділяючи першочергові ідеї, які потім можна буде застосовувати критично. Інакше кажучи, студенти повинні вміти критично мислити та навчатись, пройшовши для цього систематичний шлях критичного аналізу та критичного міркування. Це і є метою запропонованих нижче методик, які були розроблені в межах проекту «Читання і письмо для розвитку критичного мислення» (автори Чарльз Темпл, Скотт Уолтер, Курт С. Мередіт і Дженні Стіл).

Метою написання цієї статті було, виходячи із вищесказаного, запропонувати низку методик, які б допомогли викладачам залучити студентів до активного мислення, висловлення особистої думки та вміння переконувати й дискутувати з певної теми, що є надзвичайно важливим, зокрема й на практичних заняттях з англійської мови. Адже досить часто викладач стикається з так званим мовним бар'єром, який породжує саме брак спілкування, коли студент досить добре знає матеріал, володіє необхідною лексикою, а от вільно спілкуватись чи просто висловити свою думку є для нього досить складним, а іноді й непосильним завданням. Усі нижченаведені методики, власне, і спрямовані на подолання цієї проблеми.

Дискусія, як стратегія активного навчання, дуже добре слугує активному прилученню студентів до спілкування. Однак, вибудовуючи заняття з використанням дискусії, викладачу слід пам'ятати про низку принципів, які зроблять роботу більш плідною. Так, виносячи якусь тему на розгляд студентів, перш ніж подавати новий матеріал, необхідно активізувати їхню увагу, спонукавши до мислення та передбачення, і дати час для роздумів щодо нової теми,

а також щоб спробувати пригадати, що про це вже відомо, та передбачити, що буде вивчатися далі. Адже феномен передбачення є потужним фактором, який допоможе критично мислити та розуміти матеріал. Процес передбачування допомагає також виявити мету читання і міркування, оскільки процес встановлення мети безпосередньо пов'язаний із розумінням, а передбачування і висування гіпотез є продуктивним чинником у підвищенні рівня розуміння.

Ще одним важливим моментом є те, що допоки дискусію ініціює викладач, студенти відповідатимуть безпосередньо йому. Відтак, якщо викладач прагне створити діалог між студентами, потрібно змінити цю модель взаємодії на іншу. Насамперед, сам викладач має усвідомити, що його роль — лише керувати дискусією між студентами, і він може брати участь в обговоренні, але як рівноправний співрозмовник, а не головний учасник.

Потрібно пам'ятати й про те, що слід відвести час для роздумів, адже дуже часто викладач не надає достатньо часу для цього. Докладне дослідження цієї теми належить Стіл і Мередіт (1991) [1, 57]. Автори дійшли висновку, що існує прямий зв'язок між «часом очікування» викладача на відповідь і рівнем мислення студентів. Як правило, в середньому викладач чекає секунду. Виходячи зі згаданого дослідження, якби викладачі збільшили час чекання до декількох секунд, то рівень мислення студентів істотно б виріс і збільшилася б і кількість студентів, готових відповісти. Відтак варто переглянути методику опитування і виділити достатній час для «очікування».

Крім того, якщо викладач планує багаторівневе опитування, важливим є те, щоб вся аудиторія брала в ньому участь. Для цього викладачеві потрібно звертатися до менш активних студентів, інколи не помічаючи більш активних. Адже деякі студенти, і їх немало, не наважуються активно відповідати на заняттях через те, що більше уваги приділяється саме оцінюванню суджень, а не плину дискусії. Тому викладачеві слід спробувати перейти від оцінного опитування до опитування, націленого на розвиток мислення, і студенти відразу активніше братимуть участь в обговоренні. І в міру того, як вони звикатимуть до справжньої дискусії, в якій поцінюється і поважається кожна думка і де не існує єдиної правильної відповіді, в них виникатиме бажання висловитись самим і почути думки інших. На такому рівні взаємодії на заняттях стає значно простіше для викладача залучити всіх учасників до розмови.

Далі пропонується зразок практичного заняття з використанням кількох методичних стратегій, спрямованих на активне обговорення і дискусію. Візьмемо, наприклад, тему практичного заняття «Possibilities of natural ecological system preservation on the territory of Ukraine». На першому етапі заняття студентам пропонується поділитися на пари та за визначений час, скажімо, п'ять хвилин, записати все, що вони знають або думають про поставлену проблему. У даному разі це проблема необхідності збереження природної екосистеми в зв'язку зі зменшенням кількості деяких видів комах: «Як ви гадаєте, чи так вже необхідні в природі комахи?». Далі пари студентів діляться своїми думками й спостереженнями з усією аудиторією, після чого заповнюють таблицю «Знаю/Хочу знати/Вивчив», куди записують ті моменти, щодо яких наявною є загальна згода (це перша колонка), до другої колонки вносять ті питання, які ще необхідно з'ясувати, а останню колонку заповнюватимуть згодом — після прочитання запропонованого тексту.

Знаю/Хочу знати/Вивчив

Що Ви знаєте з цієї теми?	Про що хочете довідатись?	Що Ви вивчили після прочитання тексту?

Отже, викладач пропонує пам'ятати про нез'ясовані питання під час прочитання тексту і пропонує увазі студентів власне сам текст під назвою «Butterflies aren't free» (текст подається в додатку).

Після прочитання статті, яке може відбуватись як вголос, так і про себе, викладач нагадує студентам про ті запитання, які вони ставили перед читанням і які є у другій колонці таблиці, та всі разом з'ясовують, які відповіді на запитання було знайдено, і занотують їх в таблиці. Далі пригадують і занотують ту нову інформацію, яку вони почерпнули після прочитання тексту, і також занотують її у колонку «Що ви вивчили?» Після цього група разом із викладачем обговорює, де можна знайти відповіді на ті питання, які залишилися нез'ясованими.

Наступним етапом роботи є створення дискусійної сітки. Дискусійна сітка (Алверманн, 1991 [2, 92–99]) — це одна з цілої низки методик, яка використовує графічну схему для впорядкування

складного уроку, в результаті чого всі учасники заохочуються до участі в дискусії. Дискусійна сітка передбачає застосування одного бінарного запитання (те, на яке можна відповісти як позитивно, так і негативно), яке відтворює сутність проблеми, поставленої текстом.

Переваги методики «Дискусійна сітка» полягають у тому, що до роботи залучаються від однієї пари до двох, а потім до половини аудиторії. Така дискусія дасть змогу обговорити ідеї кожному студенту з усіма бажаними. Причому всі ці кроки заохочують максимальну кількість учасників до висловлення думок та водночас надають змогу висловити свої позиції вголос, намагаючись переконати опонентів та буквально «перетягти» їх на свій бік. Дебати розгортаються з використанням аргументів і контраргументів. Таким чином, першим моментом цього етапу роботи є створення самої дискусійної сітки, яка подана на дошці, і студенти повинні перенести її у свої зошити.

Дискусійна сітка

ТАК

НІ

_____ Чи повинна держава вживати _____
_____ заходи щодо збереження _____
_____ природної екосистеми України? _____

Перед вирішенням цієї проблеми студентам пропонується записати кілька причин, через які, на їхню думку, держава повинна вживати якихось заходів щодо збереження природної екосистеми України (ці причини потрібно занести до першої колонки «Так»). Далі слід занести до схеми в колонку «Ні» всі причини, через які держава не повинна цього робити. Таку роботу студенти мають виконувати в парах.

Після того, як всі причини зазначені, кожна пара приєднується до іншої пари і вони обмінюються тими причинами, які записали. Коли пари обговорять причини, занесені до схеми з обох сторін, їм слід додати нові з тих, про які вони дізнались під час обміну з іншими парами. Коли дискусія буде завершена, викладач дає хвилину для того, щоб кожен з учасників остаточно визначився, чи схиляється він до позитивного або негативного вирішення проблеми. Далі всі ті, хто вважає «Так», займають праву частину аудиторії, хто дотримується думки «Ні» — ліву, а ті, хто не може визначитись, займають місця в кінці кімнати. Таким чином утворюються три групи, кількість учасників в кожній з яких може варіюватись.

І тут доцільним буде використати ще одну стратегію під назвою «Кутки». Це вид групової роботи, який теж сприяє виникненню дебатів і використовує групове навчання для пошуку конструктивних аргументів. «Кутки» використовуються як активний засіб організації дебатів з приводу проблеми, коли наявні дві чи більше полярні позиції. Стратегія спрямована насамперед на те, щоб студенти висловлювали свої думки стосовно проблеми та були здатні їх обстоювати. Завдання викладача — культивувати в студентах здатність уважно вислуховувати думку інших та наголосити, що під впливом переконливих доказів опонентів вони можуть змінювати свою думку. Таким чином, ця діяльність допомагає студентам не боятись змінювати свою думку, прислухаючись до слухних аргументів. Отже, три новоутворені групи отримують певний час (скажімо, 10 хв) для обговорення своїх аргументів та для вибору найсильніших ключових аргументів, які вони виноситимуть на загал. Ці аргументи мають бути занотовані.

Далі викладач запрошує обидві сторони до дебатів. Кожна зі сторін висловлює свою позицію, тут доцільно зробити обмеження у часі — не більше трьох хвилин, а на завершення сформулювати найсильніший аргумент на користь своєї позиції. Дебати відкриваються спікерами, слідом за якими всі члени групи мають обов'язково взяти участь в обговоренні. Коли обидві сторони поділяться своїми аргументами (третя група теж, за бажанням, може висловити свою думку), представники будь-якої групи можуть змінити свої точки зору та приєднатися до іншої групи, якщо аргументи опонентів їх переконали. При цьому під час дебатів викладачеві слід наголосити на тому, що потрібно уважно вислухати опонента, а вже потім відповідати, та не забувати про ввічливість.

Після завершення дискусії та після того, як кожен остаточно визначив свою приналежність до тієї чи іншої групи, викладач просить підсумувати аргументи на підтримку своєї позиції. Якщо ж дебати затяглися (скажімо, більше, ніж на 15 хв), студентів можна попросити зупинитись, щоб записати найпереконливіші аргументи з тих, які вони почули. Доцільним продовженням всіх наведених методик буде завдання написати вдома аргументоване есе стосовно того, чому вони обрали саме цю позицію, а не іншу (Броффі, 1996) [3, 45].

Отже, описана стратегія «Кутки» містить кілька етапів роботи — як індивідуальних, так і групових. Перший етап — презентація теми

для обговорення — є короткою інтродукцією етапу актуалізації опорних знань. Для успішного застосування цієї стратегії студенти, безперечно, повинні мати певні знання з теми дискусії, що дасть їм змогу сформувати особисту думку. Подальша індивідуальна робота спрямована на формування студентами власної позиції, адже, лише виявивши з самого початку певне ставлення до проблеми, учасники тим самим займають особисту позицію в обговоренні.

Наступний крок є надзвичайно ефективним елементом стратегії, оскільки студенти повинні обрати власну позицію та публічно її виголосити, що допомагає учасникам краще зрозуміти той факт, що кожен має свою позицію і кожна з позицій має право на існування та повагу. Центральним кроком стратегії є можливість публічно змінити свою думку. Якщо студенти навчаються думати критично, вони мають розуміти, що мислення — це безперервний процес, який може призводити до різних висновків, а зміна переконань — це природний результат мислення.

Заключний етап стратегії спрямований на посилення розуміння студентами того, що вони мають відповідати за свої переконання і мають наводити докази на їх користь. Загалом підбиття підсумків, систематизація спільних аргументів у процесі групової роботи, нотування індивідуальних позицій та здатність їх обґрунтування відображають етап «Рефлексії» (міркування) нашої методики.

Завданням додому, як уже згадувалось, може бути написання аргументованого есе з обґрунтуванням обраної фінальної позиції. При цьому не лише відбуватиметься розвиток монологічного, діалогічного та мовлення у групах, а й розвиватиметься писемний стиль студентів.

Отже, застосування методик дискусії дасть змогу керувати процесом опрацювання студентами різних видів тексту, а відкриті запитання структурувати навіть найскладніший матеріал. При цьому розглядувана методична структура не обмежує можливості для критичного аналізу, навпаки — вона заохочує передбачування та вільні розмірковування. До того ж це дає можливість підтримувати активну залученість студентів, породжує в них бажання читати та вишукувати додатковий матеріал, провокує розгорнуті дискусії, що, в свою чергу, заохочує студентів до творчого мислення та пошуку правильних відповідей. І, що не менш важливо, забезпечує атмосферу поваги до всіх думок.

В статье рассматривается использование интерактивных методик при преподавании английского языка в высших учебных заведениях, которые направлены на поощрение творческого мышления и дискуссии. Представлен образец практического занятия с использованием нескольких стратегий, которые служат этой цели, а именно таблица «Знаю/Хочу знать/Выучил», «Дискуссионная сетка», «Углы».

Ключевые слова: интерактивные методики, критическое мышление, дискуссия, практическое занятие, английский язык, таблица «Знаю/Хочу знать/Выучил», «Дискуссионная сетка», «Углы».

Application of interactive methods for studying English which are aimed at stimulation of the creative thinking by students in practical English courses is under consideration in the present paper. There is an example of practical course using some strategies which are subserved this aim table «Know/Want to know/Have studied», «Discussion scale», «Corners».

Key words: interactive methods, critical thinking, discussion, practical courses, English, table «Know/Want to know/Have studied», «Discussion scale», «Corners».

Література

1. Стіл Джанні, Мередіт Курт і Темпл Чарльз. Методична система: розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів: — Посібники I–II. — К., 1998.
2. Alvermann. D. The Discussion Web: A graphic web for learning across the curriculum. The reading teacher, 1991.
3. Brophy. S. Classroom debate as a method in reading for understanding. — Cluj, Romania, 1996.

BUTTREFLIES AREN'T FREE

Whether you're walking in the bush or doing some home gardening, the sight of a colorful butterfly flitting silently from flower to flower makes the event seem more worthwhile. Australia, for example, has more than 400 species of butterfly, with the largest numbers found in the tropics — but you can spot these beautiful insects almost anywhere, especially during the warmer months.

Unfortunately, because of increasing land clearing, a great deal of habitat has been lost and, as a consequence, some butterflies have declined in abundance and distribution. The major problem is due to the loss of their specific food plants, as most species have a narrow range of plants on which the larvae (caterpillars) feed on. Gardeners and landcare groups are now lending a hand to bring butterflies back.

Butterfly benefits. Butterflies, along with other insects, play a very practical role in the health of the environment. Having a wide range of birds and insects in your garden means that the ecosystem stays in balance. They are a food source for birds, spiders and bigger insects and are as important as birds and bees for pollinating plants. They are also a beautiful addition to any garden.

The key to having plenty of butterflies around is to have lots of plants for the caterpillars and adult butterflies. Butterfly caterpillars usually have specific tastes and if they have adapted to one species of native plant, they will probably stick to it. A few species have adapted to some exotic plants such as citrus and camphor laurel, but the good news is that butterfly caterpillars won't normally strip your prize-winning exotic garden flowers.

Adult butterflies like brightly-coloured flowers with plenty of nectar, while the caterpillars like the leaves and sap, so it's useful to plant clumps of these sorts of plants. If you want to know which native plants attract butterflies, keep a lookout in local bushland. After identifying the plants you may be able to get them from a native nursery and interplant them throughout your existing garden.

If you are developing new garden, plant patches of butterfly-attracting plants of various heights, including low-growing groundcovers, strategically around the place. Because they are so delicate, butterflies like a garden that is protected from the wind, so plan for this and avoid shady areas. They use the morning light to bask on sun-warmed rocks, bricks and garden paths. The males of some are attracted to small moist areas, so create a shallow puddle where they can get the salts they need.

(From the magazine «Gardening»)